Minner fra en hytteferie på Hurum i mai og juni 2016

Av Edmund Schilvold

Skrevet i juli 2016

Et døgn på Holmsåsen

En varm og skyfri morgen i slutten av mai vrir jeg meg ut av den uvante senga og lister meg ut på kjøkkenet. Rullegardinene er nede både her og inne på soverommet, men jeg ser av lyset som skinner ut på sidene av dem at det er strålende sol, og jeg kjenner på heten de avgir at dette ikke er noen hvilken som helst maidag.

Vi ankom hytta vi nå skal leie i to lange og befriende uker for et par dager siden, og nå er det, som i går, passe sent til at jeg omsider har funnet det uproblematisk å stå opp. Jeg er jo tross alt et B-menneske.

Idet jeg heiser opp persiennene i stua, blir jeg nok en gang møtt av en utsikt jeg aldri hadde trodd vi skulle få fra en forholdsvis rimelig hytte i åsen ovenfor Holmsbu, og da jeg går ut på den store terrassen, blir denne betagende utsikten enda noen hakk bedre. Jeg ser den velkjente kjernen av overnevnte tettsted, med Odden og hotellet og havna, stikke ut i den mørkeblå, vindoppjagede Drammensfjorden som en liten, hvit pilespiss, og omkring dette forfriskende fjordsynet er det på alle kanter ruvende, skogkledde åser.

Mest iøynefallende er den store, lange åsen i vest, på den andre siden av fjorden, som ifølge kartet heter Høyenåsen, og som har en høyde på 242 meter. Den er bare én av de mange digre åsene, for ikke å si fjellene, som til sammen utgjør det nesten én mil brede og to mil lange villmarksområdet som skiller Drammensfjorden og Svelvik fra de vide bygdene mellom Drammen og Sande, og som skjermer vestre Hurum så upåklagelig fra E18. En tilfeldig besøkende aldri ville ha gjettet at det bakom dette skogkledde høylandet faktisk eksisterer en motorvei. Nei, på vestre Hurum får man følelsen av at alle modernitetens mer uheldige sider befinner seg ti eller hundre mil unna, og ikke kun ti–femten kilometer.

Sett fra vårt utkikkspunkt på søndre Holmsåsen virker imidlertid den hundre meter høye åsen sønnenfor oss, åsen som skiller bebyggelsen i Holmsbu fra jordbrukslandskapet ved Jaren, nesten like stor som Høyenåsen. Egentlig kunne den godt ha vært kalt Holmsbuåsen, for den begynner så å si i Holmsbu, hvor den stikker en tå ut mellom Privaten og Gjestgiveriet, som for å kjenne på vannet i havna. Men isteden heter den altså Jørnsåsen. Hvorfor er for undertegnede i skrivende stund uvisst, men han aker å undersøke saken nærmere.

Denne morgenen viser Jørnsåsen seg fra sin aller mest attraktive side. I en østvendt helling, nedenfor den frodige barskogen som draperer åsens øvre deler, gløder det vårgrønne løvet til en lund av høyreiste asketrær med slik tydelighet at det er en fryd å se, og like ved denne askelunden ligger et bittelite hvitt hus med rødlig teglsteinstak, tilsynelatende uten nære naboer. Jeg vet ikke hva det er, eller hvem det tilhører, men bestemmer meg for å finne det ut – så sjarmerende er dette synet av det lille huset ved askelunden.

Fra hele åsen strømmer uopphørlig de klare og beroligende lydene som utgjør fuglesang på Hurum i mai – sangen til svarttrost, som er for kompleks og fløytelignende og uforutsigbar til at det er mulig å etterligne den, og sangen til rødvingetrost, som følger et fastere mønster, med tre klare, ringelignende rop, etterfulgt av et lengre parti med kvitreaktig ”småprat”. Av og til høres også de lange trillene til bokfink, og de langtrukne galene til grønnspett.

Vi må nyte konserten mens vi kan – alt i begynnelsen av juni vil det være mindre sang enn nå, og om noen uker vil den være over for i år. Da vil bare uglene bryte stillheten på Jørnsåsen inntil tre årstider har passert, og mars måned enda en gang bringer begynnelsen på en ny vår.

I østlig retning, som er den baksiden av hytta vender mot, er det ingen markant ås å se, siden vi der har skogen på den åsen vi er på, Holmsåsen, i umiddelbar nærhet, og i nord fortsetter den samme åsen lang og slak innover til gården Ås, som dominerer toppens flate, dyrkbare platå. Men i nordvest, mellom trærne som står igjen mellom de mange hyttene på Holmsåsens vestside, får jeg fine glimt av åsene på den andre siden av fjorden oppe i nord, ovenfor og vestenfor Svelvik og Eik – store, runde åser med opptil fire hundre meters høyde.

De høyeste og fjerneste viser seg igjennom en svak, usynlig dis, som kombinert med sollyset og avstanden og den blå himmelen gir dem en særegen fargetone – dels grønnlig, dels grålig, dels brunlig – som virker svakt gjennomskinnelig, svakt uvirkelig. Jeg finner snart at jeg ikke kan beskrive i ord verken akkurat hvordan de ser ut eller hvordan de virker på meg – alt jeg kan si er at det er noe eventyrlig, noe trollbindende og samtidig noe fredfullt og beroligende ved dem, og at jeg ikke kan huske å ha sett åser på akkurat den måten noen gang før. Ikke i Norge, ikke i Australia eller New Zealand, ikke i Amerika. Men en eller annen gang, på en eller annen reise, så jeg kanskje noe som lignet.

*

Den strålende og etter hvert nesten tredve grader varme dagen går med til utflukter i nærområdet, og så kommer kvelden igjen – og for en kveld! I syvtiden, vel tre timer før solnedgang, begynner lyset å bli gyllent og lavt, og fra åttetiden av antar det den lave og gullgule og samtidig kraftfulle kvaliteten som det bare kan oppvise på dager med særlig klar luft over horisonten i vest.

Evighetslyset, har jeg begynt å kalle lyset når det er slik som nå. Ikke bare fordi det oppfattes som et særlig vakkert lys, og et som, så lenge det varer, fullstendig transformerer landskapet det omfavner, men fordi det er tanker om lengsel og evighet og kjærlighet det bringer. Det har en lunhet og en godhet selv når det ikke lenger er varmt, det viser verden som et storslått spill av lys og skygge, og det framhever alle slags strukturer som i dets fravær er nesten usynlige. Som alle store kunstverk peker det, og landskapet det er avhengig av for å kunne vise seg, mot noe annet og større enn seg selv, samtidig som det har en verdi som er uavhengig av dette andre.

Hele terrassen er badet i varmt, strålende solnedgangslys nå. Hurumlandet virker i sannhet som et eget land denne kvelden. Varmen, frodigheten, den elegante bebyggelsen nede i Holmsbu, det kuperte landskapet – er det mulig vi ble transportert til Italia mens vi sov? Nei, vi er utvilsomt i Norge, men kanskje er vi i det nærmeste man kommer Italia i Norge.

Det ennå vårgrønne, men snart sommergrønne løvet synes å flamme i det begynnende solefallet. Kirkespiret i dalen mellom oss og Jørnsåsen luer gulhvitt mellom eikene og kastanjene som omgir det. Nede på den glitrende fjorden kommer og går alle slags båter mellom det solfylte Hurum og de store skyggene på fjordens vestside. For en kveld! Det er som om tilværelsen har gått over til en annen og høyere frekvens enn den vanlige. Om bare slike øyeblikk kunne vare! I dem behøver man intet annet enn det man har akkurat da, og alt det mediene fokuserer på virker fullstendig irrelevant, kraftløst og uviktig.

I de siste minuttene før vår del av Jorden nok en gang vender seg vekk fra sola, kan vi ikke unngå å rette oppmerksomheten mot den store Rododendron-busken ved innkjørselen. I det svinnende, gyllenrosa lyset fra soleglad er det som om de praktfulle rosa blomsterknippene rødmer og blusser i farvel til den fantastiske dagen.

Så skjuler de fjerne åsene ved Svelvik sola for denne gang. Mørke, blålilla, nesten sorte former møter en halo av gull. Fjorden stilner og mørkner, og speiler mer og mer av himmelen og de forunderlige åsene. Sval, fruktig skogsluft kommer sigende inn i varmen fra åsen bak oss.

Snart vil fyret der nede ved den bratte Krokåsen begynne å blinke sine trollbindende, grønne blink. Vi skulle gjerne ha sett gløden i den klare nordhimmelen som vil komme i natt, mellom tolv og ett, men vi er nødt til å legge oss hvis vi skal få noe ut av dagen i morgen. Vi får drømme om himmelgløden isteden. Vi har sett den før – vi får nok se den igjen.

*

En utmerket natts søvn senere kan jeg igjen gå ut i varm og glassklar morgensol fra en stjerne som Hurum allerede har vært vendt mot lenge. Ja, siden klokka fire, faktisk. Men denne morgenen er annerledes enn den forrige. En armada av små, hvite skydotter glir over himmelen som en mektig flåte av fjerne seilskip på et hav, på vei mot vest. Det er ingen vind, og fjorden reflekterer landskapet omkring. De rødbrune klippene ved Krok og Sand, gjort enda rødere av morgenlyset, de veldige, barskoggrønne åsformene ovenfor, den lyseblå himmelen med de utallige lette, bomullsaktige skyene. De mange små hvite, gulaktige og røde husene og hyttene i de sjønære delene av dette landskapet. Ikke nok med det – alt dette gjengir fjorden med slik presisjon at man nesten ikke kan se at den er der, eller at den består av flytende vann.

Jeg setter meg ned i min medbrakte stol, på den delen av terrassen hvor man best ser havna og husene i Holmsbu, og bevilger meg et krus rykende varm kaffe. I den ene siden av meg kjenner jeg den glødende sola, i den andre den ennå svalende kjøligheten til morgenen. Fuglene synger like høyt og klart som for et døgn siden. Bakgrunnsstøy eksisterer ikke. To uker midt i dette paradiset ligger ennå foran oss. En mer oppkvikkende, inspirerende og gledesinngivende start på dagen er det knapt mulig å forestille seg. Jeg blir minnet om lignende dager ved Comosjøen i Nord-Italia, sommeren 2008. Men hvem behøver et hotell i Bellagio når han har en hytte i Holmsbu?

Jeg vet det ikke ennå, men vi skal få forhold som dette nesten hver eneste dag i de kommende ti dagene. Hver morgen skal jeg gå ut på terrassen og nyte sola, kaffen og utsikten, lyset, frokosten og fuglesangen. I flesteparten av de dagene i en varm, høysommerlignende luft som man vanligvis bare opplever i juli–august her i Skandinavia, mot slutten i mer friske og vindfulle forhold, typiske for juni, men hele tiden under en mer eller mindre skyfri himmel. Det skal vise seg å bli den fineste perioden værmessig sommeren 2016, og denne perioden falt altså akkurat sammen med vår tid på Hurum. Det virker som et av de sammentreffene som kanskje ikke er et sammentreff.

En dag på Holtnes

Omtrent midtveis i dette oppholdet, på det som alt på morgenen tegner til å bli den varmeste dagen til da, bestemmer vi oss for å oppsøke Holtnes igjen. Vi har allerede vært der én gang, men da var det ikke så strålende klart som nå. Jeg har dessuten lagt merke til at bøndene har begynt å slå høyet ved Kana og Myhrene, selv om juni bare så vidt har begynt, og det betyr nok at slåmaskinene snart kommer til slettene på Holtnes også. Når de gjør det, vil den grønne frodigheten forsvinne for en stund fra områdene som ikke er beitemarker, så vi kommer til at vi bør prioritere Holtnes framfor andre turmål.

Idet vi kjører ned bakken fra åsen, lyser Holmsbu kirke vennlig imot oss fra sin plass i det frodige landskapet. Vi ser jorder grønne av korn, grønne busker og lunder og åskammer, og store eiker som ennå har noe av vårens lysegrønne farge i sitt veldige bladverk. Nedover langs Holmsbubakken og i Holmsbu sentrum blomstrer ennå hvite og fiolette syriner, og langsmed Støaveien er de lange grenene til hengebjørkene fulle av glinsende løv som nettopp har fått sin mørke, sommergrønne valør. Så passerer vi den glitrende, blide Trollbogen med sine koselige, hvite hus og sitt utsyn mot Borgaren, den lett gjenkjennelige åsen ved Drammensfjordens munning, som i mine øyne mest av alt minner om kuppelen på en gigantisk, glemt og nå skogdekt katedral. Nå er det ikke langt igjen til Holtnes. Vi kjører forbi hotellet ved

Holtnesstøa og hyttene ved Røysene, og begynner på grusveien som fører opp til det forjettede land. Veikantene flommer over av duvende hvit hundekjeks, som fyller den hete luften med sin gode duft, og høye rosetter av lysegrønne bregneblader dekker jorden mellom veikanten og skogen.

Så kommer vi til krysset der én vei går bort til Holtnes gård, og en annen går innover i landskapet og bort til de gamle bostedene på Bjerkelund. Vi ser straks at gresset på jordene alt er slått. I fjor, i 2015, skjedde ikke den første slåtten før i midten av juni. Dette året har gresset tydeligvis vokst så fort at det kunne høstes hele to uker tidligere. Vel, vel. Gresset ligger ennå til tørk der det ble kuttet, og krysser de nå lysegule markene som lange, mørkegrønne striper. Det dufter sterkt og søtt av nyslått høy, og denne duften blander seg med den av ”hundekjeksalleen” som følger veien bortover mot østre Holtnes og Bjerkelund, og danner en sommerens og kulturlandskapets parfyme som vi sjelden eller aldri har kjent maken til.

Etter det lille skogspartiet som markerer overgangen mellom vestre og østre, ytre og indre Holtnes, møter beitemarkene oss med flokker av søyer og unge lam. Vi krysser over til den store eika ved Bjerkelund, den som markerer Holtnes-landskapets nordende, og som så mange ganger har gitt oss et sted å være under våre besøk her oppe, på det sørvestre Hurumlandets fredfulle høydedrag. I motsetning til i Holmsbu blåser det her en ganske sterk sønnavind, men det er nå så varmt at vi bare er glade for at det lufter en del. Temperaturen har kommet helt opp i tretti grader selv i skyggen, og uten vinden hadde det vært for varmt å sitte i ro, selv i den noe dempede sola under eika.

Dagen minner sterkt om den vi opplevde i slutten av mai 2012, da vi satt her første gang. Sola og heten, vindbygene som først bruser i trekronene i det fjerne, og så kommer feiende over slettene, det ennå lysegrønne løvet til askene – det lysegrønne løvet som flommer så mykt bakover når vinden tiltar, holder opp de sølvhvite undersidene til tusenvis av skjevlende blader, og så glir tilbake igjen når vinden minker, nesten som når bølger skyller opp på en strand, bruser og bier, og så trekker seg tilbake til sjøen igjen. Men i 2012 var det ikke den duften det er nå, av høyet som tørker i den stekende sola, og av hundekjeksen som vaier i brisen fra Bolærne.

Smørblomst-dagen i Knivsvikdalen

En annen tur vel verdt å minnes er den vi tok til Knivsvikdalen og Knivsvik. Den finner sted noen dager etter. Det er ennå temmelig varmt, men det blåser en del selv i Holmsbu-området, og vi aner at en værforandring er i anmarsj. Etter en tur bortom gartneriet på Jahren, krysser vi de store, flate slettene mellom Holmsåsen og Haukåsen i vest og Torgrimsåsen og Bergsåsen i øst. En sjø av høyt, men ennå lysegrønt korn flommer innover mot Knivsfjellets digre, mørkegrønne rygger og rødbrune sva. Ett enkelt hvitt hus er så vidt synlig ved denne forsommergrønne kornsjøens bredder. Det er alt som skal til for å gjøre dette prektige landskapsmaleriet komplett.

På den andre siden av Storengene tar vi til venstre, og kjører langsomt bortover og nedover den smale og grusdekte Knivsvikveien, forbi husene på Ekli og Mørketo, forbi det hvite våningshuset på Dalen som vi så fra hovedveien, over bekken fra Knivsfjellet, forbi Killingstaddalen og videre nedover den lange Knivsvikdalen, og snart med store, bølgende enger, strålende gule av smørblomster, på den ene siden, og blomstrende veikanter, busker og bratte, skogkledde lier på den andre.

Mengdene av ville blomster kommer overraskende på oss. For selv om vi har vært i Knivsvikdalen før, har vi ikke vært her i begynnelsen av juni. Kanskje er det også noe spesielt med forholdene denne våren. I juni 2015 (da vi hadde den første «sommerdrømmen» sammen på Hurum) syntes vi det var flotte blomsterenger ved Jahren og ved Sand, men dette overgår selv det vi så da. For her er det ikke bare én eng, men flere, over et område på mer enn tusen meter, og alle er oversådd med gule blomster som glitrer og gløder i sola, og vaier i vinden.

Vi passerer også det ene velholdte gamle bruket etter det andre – som Dalvik, Knivsvikbråten og Knivsvik, noen av dem med gamle frukthager og kastansjetrær – og så nærmer vi oss sjøen, og det gamle feriestedet til Norsk Folkehjelp. En tett og frodig skog av hegg og or har nå erstattet engene på vår venstre side, for her slynger Knivsvikbekken seg forbi like i nærheten av veien, men på vår høyre side åpner landskapet seg opp og avslører en stor, bred eng som om mulig er enda mer betagende enn de andre vi har sett, for denne rommer ikke bare utallige gule smørblomster, men tusener av eksemplarer av en slags rosa, flikete blomst som vi ikke kjenner navnet på, og danner dermed en fabelaktig mosaikk av rosa og gult. Like bak, fra en fot hyllet inn i frodig løvskog, reiser de rødlige og stedvis nesten loddrette klippene til Knivsfjellet seg mot himmelen, for akkurat her er Knivsfjellet på sitt aller bratteste og mest majestetiske. Nærmere tre hundre meter skiller dalbunnen hvor vi er fra den lange, forlokkende toppen der oppe, hvorfra man så fint ser både Knivsvikdalen og de andre av søndre Hurums lange, grønne daler.

Så ankommer vi parkeringen i Knivsvik, som går over i en idyllisk strand av lysebrun sand, med storslått utsyn utover Drammensfjorden og mot Svelvik. Vi ser de bratte, skogkledde liene til nordre del av Knivsfjellet, morenen ved Verket og navigasjonsmerkene ved Svelvikstrømmen, den markante toppen til Ebbestadkollen, ovenfor bebyggelsen i Svelvik, og de mange åsene nedover mot Sand og Berger. Utsynet minner om det fra Holmsbu, og er ikke noe mindre betagende om natten, for da rommer det de mystiske, langsomt blinkende navigasjonslysene som leder skipene til Svelvik, og de glitrende øyene av lys i liene ved Ebbestadkollen. Men Knivsvik er ikke noe dårlig sted å være i sol og varme, heller. Vinden som skyller nedover den lange, nordvestvendte dalen bak oss stoppes av den tette bekkeskogen vi nå har like bak oss, og bruser i trekronene mens vi setter oss på stranden for å ta en rast. Langt borte i vest er en skybanke på vei, men vi får et par timer i Knivsvik-idyllen før den blå himmelen erobres av et kommende regnvær. Den vanlige verden virker fjern, selv om vi egentlig kan se antydninger til den ved Svelvik, knappe tre kilometer unna. Men akkurat nå, mellom den susende skogen, den glitrende sjøen og de gamle, rustikke bygningene på bruket Knivsvik nordre, voktet av det mektige, men godmodige Knivsfjellet, er det den vanlige verdenen som virker drømmeaktig og langt borte, og ikke denne vi nå er i.

*

På én måte er det *den*, og ikke denne, som er urealistisk, selv om det motsatte ofte påstås, siden den ikke ser virkeligheten slik den faktisk er, eller kunne ha vært – vakker, fortryllende, storslått – og dermed heller ikke forholder seg til virkeligheten på en positiv, konstruktiv måte, hvilket igjen gjør at den ikke forsøker å fostre de tanker og egenskaper som må fostres hvis et menneske skal kunne transcendere sitt lavere selv og realisere sitt potensial.

For å si det på en annen måte: Det er de såkalte romantikerne som er de genuine realistene, for de ser verden slik den egenlig er, eller kunne ha vært. Ikke de fanatiske revolusjonistene og utopistene, men de sensitive, kunstneriske romantikerne, hvis glede over skjønnheten og livet og respekt for tradisjonen og historien for alltid hindrer dem i å la seg forføre av Mørket.

Hadde romantikerne hatt større innflytelse, kunne den typen opplevelser vi nå har ha gjennomsyret hverdagen, eller i det minste ha vært en mye større del av den – slik de beviselig var da romantikken behersket tidsånden. At det ikke lenger er slik, og at det romantiske og skjønne tvert imot blir aktivt bekjempet, er en av vår tids store tragedier.

Det er ingen dramatisk endring av mentale spor som må til for å bedre situasjonen betraktelig. Hadde man bare planlagt med litt mer visdom og langsiktighet, hadde man bare vektlagt skjønnhet mer enn respektløse trender og dyrekjøpte besparelser, hadde man bare behandlet det grunnlaget naturen i Norge så rundhåndet har gitt med litt mer ærbødighet og kreativitet, så hadde landet sett fullstendig annerledes ut. Når er vi isteden i den situasjon at steder som Hurum er unntak, tilfluktssteder, bakevjer, som må beskyttes fra ”utviklingen” om de skal overleve.

Sommerdrømveien, Klokkarstua og Volden

Samme uke blir det også en tur, eller snarere en reise, til et sted ved sjøen nedenfor Klokkarstua. Det er det fineste allment tilgjengelige stedet for en rast ved fjorden på strekningen mellom Knivsvik og Svelvik – ja, i hvert fall det fineste vi har kunnet finne. Vi har vært der flere ganger før, men ikke i år, så det skal bli hyggelig å se det igjen.

Vår reise igjennom Hurums forsommergrønne landskap begynner for alvor ved Rødby. Etter en avstikker ned til Rødbyvannet, hvor de bølgende jordene er tindrende lysegrønne av nye vekster, kjører vi inn på Mølleveien, som vi har døpt Sommerdrømveien på grunn av det idylliske landskapet der. Den går nesten parallelt med hovedveien, og ligger aldri mer enn noen hundre meter ifra den, men gir likevel en helt annen følelse, dels fordi veien er mye smalere og mindre trafikkert, men aller mest fordi den i stor grad følger en rygg hvor man ofte ser utover et uvanlig småkupert landskap, formet av bekker fra Knivsfjellet, hvor naturen, menneskene og ikke minst århundrene sammen har vevet den rike vev av gårder og boplasser, åkre og beitemarker, frodige løvtrelunder og halvt gjengrodde frukthager som karakteriserer gamle, fullmodne kulturlandskap i slike milde og fuktige regioner som Hurumlandet. Det er et landskap som er både åpent og lukket, vennlig og hemmelighetsfullt, enkelt og komplekst, et landskap hvor hver eneste høyde og hver eneste krok har en historie å fortelle, og noen hundre meter inneholder like mange potensielle opplevelser som flere mil andre steder.

Etter en pause nær Pælen passerer vi Kjøreholet, hvor man ser opp på bygningene og de bølgende jordene til gården Killingstad, og Nordland, hvor de forfalne husene som en gang var lærerboligen og skolen, vemodig vitner om en annerledes fortid. Overalt er landskapet bristeferdig av frodighet. Smørblomster, hundekjeks, prestekraver, fiolette skogstorkenebb, rosa lupiner, de siste restene av heggens velduftende blomsterklaser.

Så vender vi tilbake til hovedveien, og ankommer etter hvert Klokkarstua. Som alltid er det en glede å se den lange lindealleen reise seg fra åkerryggen mellom Knivsfjellet og Klokkarstuåsen. Oppe på toppen svinger vi inn til høyre, inn i alleen som fører bort til Hurum kirke. Der er det et sted hvor man kan sitte mellom lindene og jordene, og nyte utsikten til indre del av Drammensfjorden, som bukter seg innover mellom åsene som en diger, stilleflytende elv.

Det er nok en klar og sommervarm dag. Jeg blir minnet om en lignende dag i juli 2013, da jeg var på vei til Villa Rørvik i Svelvik, og hadde stoppet akkurat her oppe for å ta en pause fra kjøringen. Lindene var i blomst, og det summet av bier oppe i de store og skyggefulle trekronene. Jeg hadde nylig satt meg ned for å nyte atmosfæren av høysommer da roen ble avbrutt av en stemme. ”Sitter du og lytter til biens sang?” Det var en gammel dame, ute på spasertur, som jeg aldri hadde sett før, og som jeg heller ikke har sett siden, og den replikken, fra en fremmed, var så uvanlig vennlig og poetisk at jeg fortsatt husker den. Nittini komma ni prosent av det jeg sa og hørte det året er fortlengst glemt, men noen få rekker av ord, som den fra henne, er som fotografert av hukommelsen.

Senere bærer det nedover til Verket og Vollebukta. Etter den lange nedstigningen forlater vi hovedveien og fortsetter på Voldenveien, som snart blir den lange og smale grusveien som følger strendene på nedsiden av nordre del av Knivsfjellet. Det ligger en lang rekke hytter i de steinete skråningene ned mot disse strendene – stort sett mindre, eldre hytter som har vært der i minst et halvt århundre nå. Så, etter noen hundre meter på Voldenveien, kommer vi til Voldenbrygga eller Vollebrygga – ikke stort mer enn en haug med store steiner med litt grus på toppen, men det eneste stedet langs denne veien, om en ser bort fra slettene inne ved Verket, hvor besøkende kan parkere. Dessuten har den kanskje områdets beste fjordutsikt. Vi ser hele den vide fjorden foran Svelvikstrømmen, og, bak skogen på Verksøya, to kilometer unna, tårnet til ærverdige Svelvik kirke. Det er en utsikt av langstrakte vidder av glitrende blå sjø, og bortenfor dem av grønne, skogkledde åser, sløret lyse og blålige av varmedis.

Vi sitter en stund ved bilen, så tar jeg en spasertur videre sørover på Voldenveien. Den fører meg bort mot det eneste neset av betydning på hele den lange strekningen mellom Verket og Knivsvik. Inne i den forholdsvis lune vika like nordenfor dette neset, mellom alle slags store, gamle frukttrær som en gang må ha gjort dette stedet til et av de mest idylliske på hele Hurum, ligger det som antagelig er det eldste boplassen i dette området, et gammelt bruk som utvilsomt er opphavet til navnet Volden – med mindre navnet stammer fra de frodige liene på neset like ved. Et hvitmalt, toetasjes våningshus med røde vinduskarmer, og vinduer som i annen etasje tar form av små kvadrater rotert førtifem grader, står forlatt og tydelig forfallent midt i denne nydelige situasjonen av frodighet og sjøutsikt og sommerkveld. Like ved står en liten driftsbygning i tre og mur, like forfallen og forlatt som hovedhuset. Det slår meg som utrolig at et så fint sted er overlatt til forråtnelse, gjengroing og glemsel, men hovedhuset sto like tomt da jeg besøkte det for første gang våren 2015, og det jeg så av interiøret igjennom vinduene, fra den pill råtne terrassen, gjorde det klart at det ikke kan ha vært i bruk på adskillige år. Jeg spør meg selv hva som kan være årsaken. En eier som ikke bryr seg om stedet, eller som ikke har råd til å restaurere det? Eller noe mer uhyggelig?

Den tidlige sommerkvelden er for skjønn til at slike tanker finner noe feste. Sola er begynt å bli gyllen, og brisen hvisker svalt og fredfullt i de mange store løvtrærne som flankerer veien bortover på neset. Det ligger noen fritidseiendommer her også, men ikke så tett som i nord, og med bedre utsikt, siden den øvre delen av neset reiser seg en ti–tjue meter over de lange rullesteinsstrendene som dominerer fjæra. Fra disse eiendommene ser en langt utover og sørover Drammensfjorden, til Krokåsen og bortenfor, nesten til Berger. Volden, eller hva dette neset nå egentlig heter, kan nesten måle seg med Holmsbu denne sommerkvelden i begynnelsen av juni. Men bare nesten.

Dustad, Fugleklo og Tronstad – og Holmsbu

Før andre og siste uke er omme, rekker vi også en tur til noen steder på Hurum som er nye for oss begge – nordre Dustad, sørenden av Rødbyvannet og Fugleklo. Det er ennå sol, men temperaturen er betraktelig lavere, og tåkeskyer dekker deler av himmelen. Nok en gang forlater vi hytta med den storslåtte utsikten og den overdådige rododendronbusken ved innkjørselen, og krysser det store, idylliske landskapet med de forunderlige åsene som er sørvestre Hurum. Vi passerer Folkestad og Tronstad, og så, i den krappe svingen hvor

Tofteveien entrer Sagenedalen, tar vi av til venstre og inn på Dustadveien. Vi er nå på Grønnsletta, og på vei mot Dustad-gårdene. Først kommer vi til den søndre, en klynge uvanlig velholdte bygninger omgitt av glissen granskog, og så følger vi et langt, smalt jorde, flankert av et av de lange, nord-sørgående høydedragene som er så typiske for Hurum, til vi kommer til den nordre gården, og til et veikryss som får oss til å konsultere kartet igjen. Veien mot nordvest synes å være den som går til det mystiske Fugleklo, og veien mot nordøst må i så fall være den som går til sørenden av Rødbyvannet.

Vi begynner med den sistnevnte. Den går innover i det ukjente langs nok et langt, smalt jorde som ender ved en diger eik, hvor det pussig nok står en forlatt og nesten mosegrodd hagestol. Stedet er som en miniatyrutgave av Holtnes, like avsondret og like fredelig, og vi døper det begeistret Lille Holtnes. Så omsluttes veien av den tette skogen, og sola av tåkeskyene, og ikke lenge etter kommer en nedoverbakke så bratt av jeg et øyeblikk stopper bilen og lurer på om det er tilrådelig å kjøre ned der. Men jo, veien ser farbar ut.

Nede i den trange dalbunnen blir vi møtt av den øvre delen av elva fra Rødbyvannet, flankert av store mengder lysegrønne bregner. Vi er nå på cirka hundre meters høyde, etter å ha vært på 150, og befinner oss like innunder den bratte og barskogkledde, 266 meter høye Dustadkollen.

Vi fortsetter innover langs elva til vi kommer til den lille demningen som markerer sørenden av Rødbyvannet. Til vår overraskelse ligger det der et ganske stort og nytt hus, helt for seg selv. Det må være en av de mest avsides helårsboligene på hele Hurum. Men beliggenheten er ikke dårlig, med uhindret utsikt utover den lange vannflaten, og til de lysegrønne jordene og de skogkledde åsene ved Holtvedt og Rødby. Langt, langt borte, halvt hyllet inn i tåkedis, ser vi til og med Klokkarstuåsen og Røysåsen ved Sandungen, som to lave, men spisse fjell mot den blågrå horisonten.

*

Vi snakket på veien hit om at det er noe eget med åsene på Hurum, særlig i sørvest. De gir en følelse av trygghet, av å være skjermet fra resten av verden. De har så mye særpreg, så mye personlighet, så å si, fordi de har slike spesielle og lett gjenkjennelige former. Med sine lange, karrige, nord-sørgående rygger, som hele veien er bratte i øst og vest, og som ofte er skilt fra hverandre av like lange og forholdsvis smale daler, danner de landskapsrom man knapt finner maken til noe annet sted. De få som ikke er så lange, reiser seg som øyer fra de flate åkrene omkring. I Norge har jeg kun sett noe lignende i øvre Agder og Telemark.

Kontrastene mellom åsene og dalene imellom dem er noe av årsaken til Hurumlandets dype appell. Men disse kontrastene er ikke kun knyttet til form, men også til farger og vegetasjon, og det kan vi til en viss grad takke de mange eldgamle gårdene i disse dalene for. Åsene har generelt en skrinn natur, selv om mange av dem har rikelig med barskog på sine nedre deler, og de høyeste toppene er ofte nesten treløse, siden de har så lite jordsmonn at bare de mest nøysomme furuer klarer å overleve der. (Det finnes unntak – for eksempel har både Holmsåsen og høydedraget Jahren–Holtnes høytliggende gårder, men de færreste åsene er slik.) Dalene, derimot, er like jordrike og frodige som åsene er skrinne og tørre. I kantene av dem, og langs bekkedragene og vannene, der plogen holder seg på avstand, kan de ofte oppvise en vegetativ overdådighet som man i oslofjordsområdet kanskje bare finner maken til på øyer som Jeløy og Mølen. Edelløvskog, bregnetepper, blomsterenger – paradis for insekter og fugler. Det er imidlertid de store, dyrkbare flatene i dalene, som er blitt kultivert av Hurums gårder i mer enn tusen år, som har den største visuelle effekten. De gir villig grobunn for alt fra beitemarker for kveg og får til åkre for korn og grønnsaker, og muliggjør stedvis utsyn som bringer tankene hen på England eller Amerika.

Sett på avstand arter dette seg som langstrakte, mer eller mindre lysegrønne vidder, rammet inn av lys og luftig løvskog, og skilt fra hverandre av dunkle, hemmelighetsfulle høydedrag, grågrønne der barskogen dekker dem, brune og rødlige og høyfjellsaktige der Drammensgranitten skinner igjennom.

Det har egentlig lite for seg å sammenligne dette landskapet med noe. Søndre Hurum ligner bare på søndre Hurum. Det finnes så vidt jeg vet ingenting maken til det østenfor Hurum, i Østfold og Akershus. Åsene på vestsiden av Drammensfjorden ligner dem på Hurum, men der er dalene og gårdene fraværende, bortsett fra nede ved sjøen. Søndre Vestfold ligner stort sett ikke på Hurum i det hele tatt. Så Hurum er temmelig spesielt, og ikke bare spesielt, men spesielt sjarmerende. Vi har vernet nok av isbreer og øde høyfjellsvidder i Norge. Hva med å verne litt der vern virkelig vil gjøre en forskjell?

*

Neste etappe av vår lille oppdagelsesreise blir veien til Fugleklo. Etter en hvil på Lille Holtnes returnerer vi til krysset ved nordre Dustad, og tar inn på veien mot nordvest. Det er en grusvei med gress i midten, som snart blir fullstendig omsluttet av tett, sammenfiltret blandingsskog. På høsten ville den ha vært på grensen til uhyggelig, men nå er det grønt løv og blomster, og gløtt av sol. Langt om lenge, for det virker langt, selv om det bare er noen hundre meter, kommer vi til det gamle småbruket med det eiendommelige navnet. Vi ser en åpning i skogen, skimter forskjellige bygninger, og får øye på et ytterst merkelig, nesten makabert hus som i grunnen passer til navnet Fugleklo. For det minner litt om et reir, eller en fugl med masse sprikende, grå fjær. Den uregelmessige formen, de spisse takene og de skrå panelene er som noe hentet ut av en spøkelseshistorie, eller som de forvridde restene av en stavkirke. Men det kan ikke være dette eksentriske huset som er opphavet til stedets navn, for huset er åpenbart av nyere dato, og ble, som jeg senere finner ut, ikke oppført før i 1987.

Det er flere, om enn mer vanlige bygninger på stedet, men siden veien ikke ser ut til å gå videre, og vi utvilsomt er på privat grunn, vender vi om og kjører tilbake til Dustad uten å utforske Fugleklo nærmere denne gangen. Vi får heller se om vi kan komme tilbake en annen gang, men da må vi nok spørre om tillatelse først.

Etter denne ekskursjonen til noen av de mest avsides stedene på Hurum man kan nå med bil, drar vi bort til Tronstad, eller rettere sagt til en parkeringsplass inne i skogen ved Ramvik, der bomveien til Ertsvika går ned. Vi har ikke vært på dette stedet siden april 2015, da himmelen var kongeblå og skyfri, løvet på trærne lite og lysegrønt, og skogbunnen et eneste stort teppe av hvitveis. Nå er det regntunge skyer på himmelen, og skogen er en fuktig jungel av grønt løv og alle slags grønne vekster. Vi ser så vidt ut på den bratte ravinen der en av bekkene renner, og bort på det lysegrønne sauebeitet på den andre siden. Det drypper lett på vinduene. Vi lurer på om været vil bedre seg før vi må begynne på tilbaketuren, for det hadde vært fint å se landskapet ved Myhrene og nede i Holmsbu i aftensol. Ja, ikke bare ”fint”, dette allestedsnærværende adjektivet som det er så lett å gripe til, men stort! For aftensolen kan ikke unnlate å begeistre når den har en scene som den på sørvestre Hurum å utfolde seg på.

Mens vi venter, og mor tar en hvil, går jeg en tur nedover veien som fører til Ertsvika. For en løvskog, og for en frodighet! Det er ikke første gang jeg går denne veien, men det er første gang jeg virkelig legger merke til skogen her. Det er hundremeter etter hundremeter med høyreist askeskog, av en kvalitet som på mer kjente steder for lengst ville ha utløst vern.

Imellom stammene vokser hegg, og ut mot veien blomstrer det på hele strekningen meterhøy, hvitrosa legevendelrot, Valeriana officinalis, i skjønn forening med smørblomster og rød jonsokblom.

Etter å ha spasert et stykke finner jeg en sti som krysser askeskogen og bringer meg ut til kanten av et jorde. På den andre siden ser jeg mer skog som den jeg har bak meg, og det som antagelig er ravinen der elva til Ertsvika renner, og jeg vet at det bakenfor dette er enda flere jorder og lunder og bekker. For en spennende variasjon, for en vidunderlig labyrint! Landskapet damper av regn, fuglene synger. Århundrer av historie smelter sammen i ett enkelt øyeblikk.

Men ingenting jeg kan si kan formidle den faktiske opplevelsen der og da, alt jeg kan gjøre er å vekke til live minner i dem som har opplevd noe av det samme, eller gi dem som ikke har det en vag anelse om hva de har gått glipp av.

Da jeg kommer tilbake har skyene begynt å sprekke opp. Vi forlater Ramvik og Tronstad, og kjører i retning Holmsbu. Det føles som om vi kjører hjemover. Hadde det bare vært slik!

Idet vi nærmer oss Myhrene er det blitt nesten full sol. Himmelen er lyseblå der den er klar, og mørk fiolett der regnværet ennå henger igjen. Den nesten vertikale østsiden av Haraldsfjellet reiser seg skyggefull og mektig fra slettene, som gløder grønt i det lave lyset fra vest. En skimrende mosaikk av våningshus og låver, gårder og jorder, skogholt og åser, brer seg ut foran oss.

Nå, i denne magiske sommerkvelden, framstår det som det ideelle landskap for mennesket. Åpent, men ikke øde, variert, men ikke kaotisk, levende, men ikke overfylt, naturpreget, men ikke ugjestmildt.

Det er nå sol også ved Jahren og nede i Holmsbu. Etter en kikk på første del av Støaveien, slår vi oss til ro i nordenden av havna, i den lune kroken ved Bryggekjøkkenet, for en stund. Det var i dette området jeg tilbrakte så mange strålende vårdager i 2015. Her, ved fjorden og det storslåtte utsynet til de åsene på den andre siden, var det livet vendte tilbake.

Nå er det nok en gang et magisk lys på dette unike landskapet mellom Holmsbu og Svelvik.

For det er virkelig unikt. Jeg har i hvert fall ikke sett maken til det verken i Norge eller i utlandet. Det finnes kanskje noe lignende enkelte steder på Vestlandet og i Nordland, men der er fjellene mye større og mer dramatiske, og gir ikke den samme opplevelsen som her.

En svak dis fyller lufta over fjorden, og dalene mellom åsene der borte, og sola som stråler ned i den gir den en sølvaktig, glødende glans, og får åsene den hyller inn til å synes halvt gjennomskinnelige, halvt uvirkelige. Det er en verdig avslutning på våre to uforglemmelige uker på Hurum dette året. Men akkurat nå tenker vi ikke på at vi snart må dra. Akkurat nå er vi kun her, i denne kvelden i Holmsbu, i dette øyeblikk av evighet.

